

Ki

BAROKA KARALIS

Mūsdienās cilvēki vairāk
klausās ar acīm nekā ar ausīm.
Saruna ar dziedātāju un
režisoru Maksu Emanuelu
Cenčīcu 12. lpp.



ABONĒ
ŠEIT!



■ Baireitas Baroka operas festivāla galvenā norisei vieta ir Markgräfistes teātris, kas ir viens no skaistākajiem baroka laikmeta teātriem Eiropā. Dzīriņš operu kājī zālē ir īpaši pārdzīvojams, un visas bijes uz izrādiem vienmēr ir pārdotas. Festivāla aposolitāžu ir jāaplāno laikus! Foto - Ahims Busos

BAROKA PĒRĻU ZVEJNIEKS

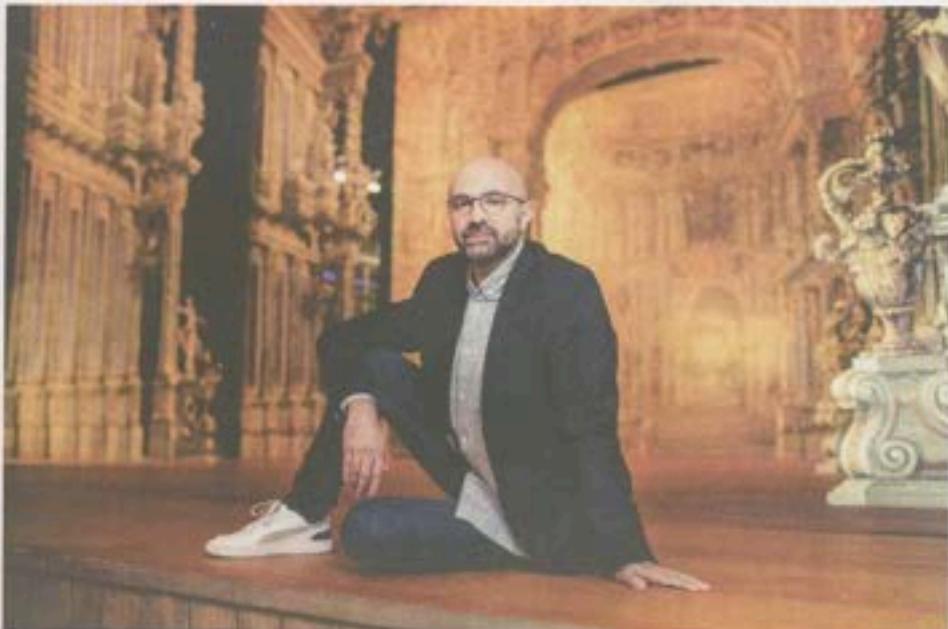
Būdams viens no aktīvākajiem kontrtenoriem pasaulei, Makss Emanuels Cenčičs allaž ir jutis, ka viņam ir jāpaplāšina sava darbības laiks. Visās savās izpaušmēs - dziedātājs, režisors un producents - viņš ir spilgta personība muzikālajā kultūrā. Piektdien, 22. novembrī, Makss Emanuels Cenčičs pirmo reizi uzstāsies Rīgā.
Takots Jegors Jerojomovičs

Ā šajā ne nejausiiba, se
liežuānā, ka 2018. gadā
iznākotajai apjomīgajai
kontrtenorā Makss Ema-
nuela Cenčiča latšķo ie-
skapījumi izlasei trijā
kompaktdiskos dots no-
saukums *Fantastic Cent-
cic/Fantastiskais Cenčičs*.
Par dziedātāja fantasti-
kumu varbūt pārliecībās piektidien,

22. novembrī, kad Makss Emanuels Cen-
čičs sniegs solekoncertu Latvijas Nacio-
nālajā teātrī. Zagrebā dzīmīgais mākslinie-
nieks uzstāsies kopā ar pašraju baroka
orķestri Collegium Musicum Rīga poļu di-
rigētāja Martīna Pastaskas vadībā.
Makss Emanuels Cenčičs izpildīs ūrāja
no Georga Friderīka Hendēja operām *Flo-
ridante un Flavio, Langobāndu Rēnīj Pla-
ris, re de' Langobāndi* un Nikolas Antonio
Porporas operām *Ariadne Nakstā/Arionā
in Nesso, Kirīts Philokrīts/Carlo il Calvo*
un *Ifigīneja Auliā/Ifigēmīja in Aulāde*.

HEROISKES MĒROGS

Par Makss Emanuela Cenčiču jūs noteikti dzirdēsiet arī sezonas turpinājumā – 2025. gada 18. maijā Latvijas Nacionālajā
operā plānotā Hendēja operā *Flavio, Langobāndu ūrāju* pirmizrādei Makss
Emanuels Cenčiča vērā. Jau desmitā gadū
viņš izpaujas arī kā režisors, mākslinieka
veidotā operas iestudējumu vidiņā Joha-



■ Delektātājs un režisors Maksa Emanuels Čencīts jau sen dod priekšroku nevis baroka mūziku, bet operām, kuras nav zināmas val ir izmērītas.

Vīja uzdevums ir no jauna atklāt un izplūdīt XVIII gadsimta mūziku. Foto - Lukačs Rajsbergs

Theater an der Wien, Cibis operā, Versajā Karaliskajā operā, Barokā Valsā operā, Mīnhenē, Berlīnes Valsts operā „Unter den Linden”, Berlīnes Gaisa Teātrā „del Liceo”, Partizas Nacionālajā operā, Partizas Elīzejs laukā teātrī, Monšēna operā, Trīsīes Karaliskajā operā „Le Monastier De Muoz un Milles” Teātrā „alla Scala”, kā arī prestižsajos festivālos un koncertzālēs viss pāsaulē. Delektātājs ir sadarbījies ar dirigentiem Viljāmu Kristi, Renē Jakobsu, Otiāju Dantoni, Andreu Markonu, Georgu Petru, Kristofu Busi, Djeņa Farolu, Emanuela Almu un Ilkardo Mati. Vījs ir arī veidojis komā Stelāno Landi, Klaudio Monteverdi, Kristofu Vilbaldu Gluku, Georgu Frīdrihi Hendeli, Nikolas Antona Poropu, Antonio Vivaldi, Džovanni Bononcīni, Antonio Kildaru, Leonārdu Vinci un citu autoru operās. Maksa Emanuels Čencīts ir bijis dzīvdārbs arī latmeklējā operā, piemēram, Arīberta Reimāga Mīlojā.

„Citu sākumajās kontinentu vienā Maksa Emanuels Čencīts iecēlas ar savas baložas heroisko mērogu un spofumiem, plāšo līniju, kā arī izdomu repertuāra izvēlē. Maksa Emanuels Čencīts ir pārliecinoši pierādījis sevi kā zems sopeins, gan kā kontinenta meistartīgi izgildot baroka skādarbas, kā arī cītīgi dzīgās Rosītis, kā arī remāntūra laikmeta komponisto opus – no Franča Šoberta Idrīz Johansam Strausam un Ribandam Strausam,” uzsverēs jau minētās dziedātāja labāko ierašotu izlašu *Fantastic Genie* motīcījā.

DETAĻAS IZŠĶIR VISU

Maksa Emanuels Čencīts ir uzņēmīgs režisors, kurš nesēt un negāda pārdāvījumu no opereteitriem un koncertorganizācijām, bet pats iztāda iniciatīvu un rada augļķīvi savu ideju un sapņu pieplūdīšanai. Šeit projektais dziedātājs iestēno kopā ar domsbiedriem no mākslinieku aģentūras un producentu kompānijai *Parmaus Art Production*, kas dibināta 1999. gadā (Maksa Emanuels Čencīts ir tās mākslinieciels vadītājs). «Mūsu darbības veids angādina baroka laikmetu dziedātājiem.

2022. gadā Maksa Emanuels Čencīts vīroja savas karjeru 40. gada jubilejai. Vījs ir dziedājis Vīnes Valsā operā. Vīnes

MŪSDIENĀS CILVĒKI VAIRĀK KLAUSĀS AR ACĪM NEKĀ AR AUSĪM

praksi, kad operu iestudēja, reklamēja un ar to ceļojā impresārijā un vīga kompānijā. Baroka repernācijā, kurā detaljām velītā uzmanība izskir vīnu, tādā pīeceja jo-projām ir izcilības mērķa,» teikis *Parmaus Art Production* mājaslapā. Šī kompānija pāstāv daudzi mākslinieki, interesē, atdzīvina aizmirstas operas, riko iestrides, koncertus un turnējus, producē un izlod ierašanos.

**PALĪDZI
PRĀTAM AUGT!**

SIEBĒĀLS GAISĪGUMS

Maksa Emanuels Čencīts ideju vīriešīgumam un krāšņumam var novērtēt Baileitas Baroka operas festivāla, kas viņi kopī 2020. gada rīko ar savu komandu tājā Baileijā pilsētā. Tā ir viena no mākslinieka viesvietīgākajām, visambiciozākajām un vija sirdī viesvietīgākām inicīatīvām. 2024. gada sākumā Amsterdānā notiks vīriešīguma mūzikas Jūnīja Operā startspartsko balvu pasniegšanas ceremonijā Baileitas Baroka operas festivāls tika atlīts par goda labāko festivālu.

Sis festivāls ir rūpīgi noslēpēs dīgtakmens. Operas izrādes un liežu vakara koncerti notiek Baileitas Markgrāfistes teāteri, kā arī viens no skaitākajiem baroka laikmeta teātriem Eiropā. Tas ir zināms kā Prūsijas karalja meitas Baileitas Vilhelmines (1709–1758) māris. Skārves mākslu un operu vīnu unkarījuši par labāko galma tēla spodeināšanas veidu. Vilhelmine bija radīja un tālantīga, vija rakotja lībiešu un kompozīciju, kā arī angādīja ielu dziedātājus vīriešiem, kuri uztījās Baileijas galma.

Tetris tika uzbūvēta Vilhelmines mētas klāja svītbārnā 1748. gada septembrī. To projektojusi īsti arhitekti rīvs un dēls Džuzepe Galli-Bibiena un Karlo Galli-Bibiena, par paraugiem izmantojot tālak slavenos Drēzdenes un Vīzes operetētrus. Teātra interjeri ir izmānoti glemītos skulptūras, pagērimi un ita koka skulptūras. 2012. gadā teātris tika iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā kā mākslinieku laikmeta Eiropas vēstība un muzikālās kultūras pārņemējs. 2018. gadā tas tika atvērus pēc rekonstruēšanas – atklātās skanēja Johans Ādolfs Hases operā „Sīroj”. Pirmsāk mākslinieks Maksa Emanuels Čencīts reizējā.

ma Ādolfa Hases Šīrojā. Perījās mākslinieka Šīrojā, re dī Persiā, Hendela Aemīnā un Kerkku Xerxes. Dzīvojīko Rosīti Ester Jāunām „La donna del logo”, Poropas Pōlijīves Pōliēme, Kārīla Pilgārīši un Agobīns Ārīblādī, kā arī Leonardo Vinči Aikstāndra Indījū/Alessandro nelī Andūs.

Būsimi vieni no aktīvākajiem kontinentiem pasaulei, Maksa Emanuels Čencīts aicina jūs, ka viņam ir jāpāpāsalina savas darbības laiks. Viņš sāvis izpānamēs – dziedātājs, režisors un producents – viņš ir spīgta personību muzikālajā kultūrā. Solistu repertoārs un diskogrāfija ir milzīga (ar to var iepazīties mākslinieka mījaslapā), turklāt Maksa Emanuels Čencīts jau sen dod priekšroku nevis baroka mūziku, bet operām, kuras nav zināmas vai ir aizmirstas. Viņš darbojas kā vēsturnieks, arheologs, muzikologs, pētnieks un dziedātājs baroka repertoāra popularizācijā, kura izdevums ir no jauna atklāt un izplūdīt XVIII gadsimta mūziku.

Bērniņā un agrā jaunībā Maksa Emanuels Čencīts dziedāja. Vīnes zīmu kārt. 1992. gadā viņi sāka solokarjeru kā soprāns, kopē 2001. gada vīnu to turpina kā kontinentos. Maksa Emanuels Čencīts vīns vīps ir mecenāspārna. Viņa sniegumus piešķāda, cik tehniski izcilis un vienlaikus mākslienīgs un juteklīks var būt baroka laikmeta dziedātājiem.

2022. gadā Maksa Emanuels Čencīts vīroja savas karjeru 40. gada jubilejai. Vījs ir dziedājis Vīnes Valsā operā. Vīnes



Šogad Baireitā Baroka operas festivālā tika iestudēta Nikolās Antona Porporas opera *Ifigēnija Aulā* - tā nav skanējusi kopā pirmsākoties Londonā 1735. gadā. Šajā projekts Maksa Emanuels Cencīša uzņemta gāzi režiju, gāz Agamemnona īstens atveidošanai. Foto - Klemenss Māzars

koncertus. Maksa Emanuels Cencīšs ir festivāla mākslinieciskais vadītājs. Ik gadu uz Baireitu tiek aicināti citi seržs mūzikas orķestris, kuri tika piešķirti divi starptautiski atzīti baroka ansambļi – Francijas *Les Talens Lyriques* Kristofo Rūsi vadiņā un itālijas *Il Pomo d'Oro* Francesco Korti vadībā.

Festivālā sapulcēs Porporas *Ifigēnijas Aulā* uzvedums ir otrs no operas vēsturē – tā nav skanējusi kopā pirmsākoties Londonā 1735. gadā (tajā laikā Porpora bija sīvākais Hendēja konkurentns, abi komponisti strādāja Londorā). *Ifigēniju Aulā* Baireitā ir iestudējis dirigents Kristofs Rūsē un režisors Makss Emanuels Cencīšs, kurš izrādē atveidoja Agamemnonu. Sajā grieķu tragedijā balstījotā operā spēlēja orķestris *Les Talens Lyriques*, galvenajā lomā sevi iecīl pierādījuši baroka repertuāra uzlecosis zvaigznes – izmācītu soprāns Mājāns Lībijs (Aulēja) un vīcu soprāns Jasmīna Delfa (*Ifigēnija*). Makss Emanuels Cencīšs ir radījis spīgu teatrālu, jureklisku, dvīselisku un kermeņiski intensīvu izrādi, kurā vienīgi akcentē Porporas un libretistu Paolo Antonio Rolli darba daudzpusību: *Ifigēnijai Aulā* autoru ar erudīciju un meistarību ir saņemējiusi misikologu, filoloģu un dālmā.

Otrs operas iestudējums festivāla programmā – Vivādi! Šauknīzīte! Orlāndo – tāpis koprakstījumā ar Fersānas Teatro Coruñase un Lučiano Pavaroti un Mirellas Freni vārtā nosauktā Modernās Teatro Coruñase. Šis bija Šauknīzīte! Orlāndo pirmais uzvedums Vācijā. Magjās, spriedzē un mītiskas caurzīvotajā izrādē, kurās darbība risinās spoguļi pasaulei – burves Alčinas pilī –, piedalījās orķestris *Il Pomo d'Oro* ar klavessīniem Francesco Korti pie dirigētāja pulka. Tālākumā atveidoja ukraiņu kontrreitors Jarījs Minenko. Citas lomas dziedātāji itāļu mecosoprāns Džuzepīns Brindelli (Alčina), itāļu soprāns Arianna Verdistelli (Andželika), horvātu kontrreite Sonja Kunje (Bēadamante), an-



■ Kontrreiters Makss Emanuels Cencīšs (no labās) kopā ar dirigētā Kristofo Rūsu un orķestri *Les Talens Lyriques* šogad Baireitā Baroka operas festivālā piedāvāja programmu, kura bija veltīta kastrātam Senezino un kurā skanēja vīnam komponētās Hendēja un Porporas operas īrājas.

Foto - Klemenss Māzars

glu kontrreitores Tīms Mīdu (Rudžēm) un citi.

«Masa konцепcija sakopojas drāmas mainīgajā dinamikā. Pils sieris ir veidošas no spoguļiem, arī pils jumts ir spoguļi. Tas nozīmē, ka viss, kas šeit notiek, ir vai nu realitāte, vai arī tās izkroplojums atspoguļojums. Varamēm ir jārēķagē uz destabilizējošo perspektīvu daudzveidību, to apstādīja sakritības rezultātā tiek radīta kozmēdija, kurā visus vīnu patu kaidības ledzen nedrošības un sīvreļa gaissguma strukvī,» norāda izrādes režisors Mackus Bellus.

Stieždzini uzsūtījot sasirgošo kolēģi – vīcu soprānu Annu Prohasku –, Makss Emanuels Cencīšs festivālā mēdzīs solokoncertu kopā ar orķestri *Les Talens Lyriques* un dirigēntu Kristofo Rūsu. Daļu stundu laikā vīni sagatavoja programmu,

kas bija veltīta kastrātam Senezino. Tājā skanēja vīnam komponētās Hendēja un Porporas operu īrājas, kā arī Reinharta Keitera, Alessandro Skarlati, Arkandēlo Korelli, Johana Matesonu un Georga Filīpa Tēlerīma mūzika.

Neatzīmējamā programmu sveču gaismā Baireitā Svētā Juta baznīcā izpildīja kataligu soprāns Nuria Riala un vīnas tautešu ansamblis *Accademia del Piacere* Alkai vadībā. Tā bija vienreizēja iespēja dzirdēt spēcīgu bareka mūziku – XVII un XVIII gadsimta autori Fransisko Gerau, Sebastijana Durosa, Hōsē de Teeresa, Džovanni Bononcīni un Hōsē de Nebras kompozīcijas papildinājāja Fahmi Alkai improvizācijas. Klāstīties Nuria Riala vienmēr ir bausda – vīgas izsmalcinātā, dzirkstošā balss ne tikai apbaudīt, bet arī hipnotizē. Nuria Riala ir mā-

slīniece, kura klāšķķus mūzikas pasaulē iet savu ceļu, un vīnas repertuārs vienmēr intrīgs.

Baireitā toreiz uzstājās arī brasilieta soprāns Bruno de Sā kopā ar orķestri *M'Pomo d'Oro*, franču soprāns Sandrina Pjo kopā ar orķestri *Les Talens Lyriques*, franču mecosoprāns Luisa Riobido kopā ar klavessīnu Zānu Liku G. Šveicēja un amerikāņu komponētora Terīja Vejs kopā ar laulīstu Luku Pjanku un mūdu akti gāzību spēlētāju Vitēriju Gjelni. Pasākieniskā un vakariņu koncertus sniedza franču klavērists Kristiāns Ruse.

Nākamais Baireitā Baroka operas festivāls notiks 2025. gada septembrī pirmajā posmā, programma tiks pabalstīta jau pēc divām nedēļām, 6. decembrī. Ziņāms, ka tās centrālā bīls Frančesku Krealli operas *Pompejs Lielākā Pārīpēja Magno* janīstādējums Maksa Emanuels Cencīša režijā.

Septembrī Baireitā Makss Emanuels Cencīšs arī balsēja uz KDI jautājumiem.

Mūsu saruna noteik Baireitā Baroka operas festivālā, kuru rīkojat kopā 2020. gada. Kā jūs jūtāties jauj īpašā pilsētā?

Es felts jūtos joti labi. Išā laikā mums ir jāpaveic milīgs darbs, lai sagatavotu izrādes un konceronus, tādā ik gadu iemālinās Baireitā ir lepniecīgās brīdis.

Vai, domājiet par festivāla izveidi, esat apvērīti arī citas norises vietas?

Ideja vienmēr ir bijusi par Baireitu. Neesmu apvērīts iepriēdātībām, kuras festivālu nekur cīnā.

Kāpēc tiekši Baireitā?

Pirmkārt – umēkātī Mūzikāfīfestes teātra dēļ. Šīm operāmam ir apbrīnojuma vēsture, un teātris ir pētnījs, lai tajā noīcta pasaules ilmeņa festivāls. Šis ir viens no vēsturiski viszintīgākajiem operāmēm Vācijā, kucī ar mūriceļjūtas daudzas legendas – Richards Vigners, Ferencs Liszt un Johanness Brāmā. Vēl agrāk, XVIII gadsimnā, seit viesojās un uzstājās Johans Ādolfs Hāse, Faustīna Bordoni, Džovanni

1 Noslēgumā koncerts vēlē galīnā
Baltiešu Baroka operas festivālā iegudēja katalīpa soprāns Maria Ruta un
ensemble Academia del Piacere. Tā bija vienīcīja iespīja deirdēt spīgu baroka mūzikas
programmu. Foto - Klemensu Mazzers

Kārestīni un Johans Kristiāns Balts. Bla-
kūns nāmā bija vecais teātrs, kurā Georgs
Filips Telemans sarkoja trīs pirmzādes.
Reinharsts Keizars seit ir iestudējis daudz
operu, savas izrādes Baireitā rikoja Anto-
nis Cesti. Šī ir pilsēta ar senām operas tra-
ditionēm, kas veidojās ilgus gados pirms
Vignera. Ilikot festivālu Markgrāfītēs te-
ātri nav tās pašas, kas organizē koncertus
kādā bāzīkā kafna vīrsenē. Tā ir nacio-
nālais nozīmīgais vieta.

Jau kopā pašā sākumā festivāls ir le-
mantījis lielu popularitāti; visas bileses
alāz ir pārdotas. Vai publikas atsaucību
jūs pārsteidzē?

Nē, jo man uzzīmēt bija pārliecība – es
precīzi zināju, ko daru. Man bija juti
skaidrs vīzījs. Pirms tam daudzas godas
biju piedāvājis vīzījus, jo nevēlēja neti-
cēja manam skējām. Likats operām, kuri
vīrsos ar savām idejām, bija skepti-
ki noskaņoti pret maniem piedāvā-
mēm, bet Baireita man atrēva savā teātra
dūris – tātī man noticēja. Pirmais festi-
vāls notika 2020. gadā – tas bija pandēmijas
laiks, bet savā ziņā manu pārveica, jo
gandrīz visi festivāli bija atcelti. Baltiešu
Baroka operas festivāls bija viens no reta-
jiem, kas rikoja izrādes Covid-19 krizes
laikā, un tās bija pieejamas ne tikai tē-
līzīnē, bet arī klatienē. Mēs ātri kļuva
pazīstami visā pasaulei, jo bija izveidojies
kultūras notikumu vakuums. Daudzi lie-
lie festivāli tika atcelti citā pēc citā, bet
mēs arīzīmējām iespīju spēlēt izrādes ar
sākumānotu apmeklētāju skaitu Markgrāfī-
tēs.

Jūs minējāt savu vīriņu. Kas ir tās pa-
matī?

Jau piecpadmit gadu manas darbības
pamatā ir tieši iestudēt sezonām baro-
ka laikmetā operas. Mana speciālitātē ir
opera arī t. s. neoplētnā opera kā pret-
stās krenikājai operai jeb operai drāfti –
darbi, kuri nav zināmi un sen nav skanē-
juši. Bieži vien man ir nācīs sastapties ar
īstadiem komentāriem: «Mums nav pārlie-
cības, ka pārēdosim bijēs uz šo operu»,
«Tas ir pārēi liels riskšs», «Mums vajag zī-
nāpmācīt vārdus un nosaukumus, citādi zā-
le būs nūklās».

Pirmais festivāls Baltiešu 2020. gadā at-
klīju ar operu, kuru citur uz skatuves ne-
var redzēt. – Nikolās Purperas Kārti Pī-
galat. Pēc tam tāpēc Leonārdo Vinci operas
Alekandri Jodījā iestudējuma. Pat Georgs
Fridrihs Hendējs Flavio, kungsboru



Ābenti ir drosmīga izvēle, jo citur šo ope-
ru neiestudē. Sogā mēs piedāvājām Por-
poras (figūru) Aulādā, kura nav skanējusi
kopš pirmās 1735. gada.

Runa nav tikai par festivālu, runa ir par
kultūras mantojumu, un tas nozīmē, ka
mana programma liešķi papildina Mark-
grāfītēs teātra kā muzeja un UNESCO
Pasaules mantojuma saraksti iekļautā
skaitā ideja. Festivāls muzeja atdzīvojas,
un tajā skan opera, kura var dzirdēt tikai
tātī. Ar to festivāls ir unikāls. Šī stratēģija
izdzīvojums veiksmīga, un man par to ne-
beija nekādu sauru.

Jau ienīsnis ik vasarā Baireitā pulcējas
Vignera operādmīdzīkas fest., kuri apmeklē
īzrādes pasa kompromisa projekta tājā
Baltiešu Festivāla namā. Vai vīni atzī-
rais no baroka mūzikas cīņniekiem?

Vignera fani vairs nav tādi, kādi vīni bija
vēl pirms piecdesmit gadiem. Publīka ir
klātīni daudzposīgāks, cīvēki klausīs un
novērē daudzu sīlu un laiksmeti mūzikai.
Klausīšanai daudzposību un arvērtību ne-
vajādotu novērtēt par zemu, publīka ir
zīmatīga. Mūsu festivāla auditorija ir
daudz vīgsierītā, kuri pēc Vignera festi-
vāla beigām izvēles līgāk aizkavēties Bairei-
tā un apmeklēt mūsu izrādes. Uzskata,
ka Vignera cīņniekiem nekas cīn nepātīk,
neatbilst patēsi.

Vai jūs pats apmeklējat šījā un sa-
gastā Baireitā notiekoto Vignera festi-
vālu?

Ei diemūži nevaru to apmeklēt, jo es
esu pārāk atzīmemis, ganvīgiem savam
festivālam. Tas ir periods, kad mūsu ir
vīgsierīk darba un nekām citam neofīk
laikā. Vēl neesmā bijis Baltiešu Festivāla
namā.

Kuras ir jūsu iecienītākās Vignera
operas?

Man joti patīk Klōstofair holandsietis un
Tristāns un Izolīte.

Kādas emocijas klausītājiem saiedz
baroka opera serīs salīdzinājumi ar
spēleitru klasiskā repertoāru – Pučini,
Verdi, Vignera un Čaikovskī?

Jebkura atbilde ir subjektīva. Katram ir
sava redzējums un sajūtas. Baltiešu Baro-

ka operas festivāla esmu vienīgais reži-
sors, kuri seit iestudē izrādes katra gadā,
un ir daudz skārītā, kuri man sakā: «Nā
esat vienīgais režisors, kura izrādes es ap-
meklēju un kura dēļ brauc uz Baireitā.
Tā ir liels komplimentis, ja darbā iešu

visu sīdi un dvīseli. Cēlos ieraidīt skārī-
tājos daudžus pārdzīvojumus un iespā-
dus. Katru reizi meklēju jaunu koncep-
ciju, skatpunktu un sāstu. Man patīk viss,
kas ir saistīts ar estētiku. Ja skārījiem ir
svārīgas estētiskās vērtības, vīrus salīst

03.12 | 04.12 Mihails Bulgakovs **MEISTARS UN MARGARITA**

Režisori – Ene-Līsa Sempere un Tits Ojaso



Īstodes operas
R. RIETUMU BANKA

dailestearis.lv

DZIEDĀŠANA UN KONCERTI MAN IR KĀ NEĒRTS STRIPTĪŽS

21. NOVEMBRS, 2024

18

mani ierodējumi.

Kādu jōs redzat Balteitas Baroka operas festivāla nākotnī?

Mums ir plānots. Vācijā ik gads mūzikas sezonā tiks 1,8 miljardus eiro. Valstī ir 120 opereitāru. Mazāko teātru budžets ir 10–15 miljoni eiro gadā. Mūsu festivāla budžets ir 2,5 miljoni eiro gadā. Balteitas Wagnera festivāla budžets ir gandrīz 30 miljoni eiro. Mūs redzat, cik liela ir atšķirība. Esmu pārliecīgs, ka Marktgräfesies reiziņi ir pētnīgi, lai tajā notiekos festivāls vienmaz četrus nedēļas. Tā būdotam ir jābūt no sestiem līdz desmit miljoniem eiro – tas būtu adekvāts arī viss.

Rīsu karjerā ilgti jau valstīk neki četrdesmit gadu. Vai jums kopē hēriņas ir draudzīgās attiecības ar skatuvi?

Nē, manas attiecības ar skatuvi nekad nav bijušas vieglas. Mums visiem nākis cilvēcībās ar saviem dēmoniem. Šī cīvāku vai nu saluži, vai padara stiprāku. Es izvēlējos cilvēkus un aizstāv vēstu, kā sadarīt ar diskonformu, ko rada nepieciešamība kāpt uz skatuvi.

Kas tie ir par dēmoniem?

Iešies, uztraukuma, pamata... Ieviens, kuram ir jāzīstās publikas priekšā, ir nobijies, ja vien viņš nav neprātīgs. Tikai neprātīgajiem nārītāji, bet problēma ir tā, ka viņi netiks nekur tālu, jo tājā prātējā ir jābūt centīgām un disciplīnētām. Lai būtu profesionāls mākslinieks, ir jābūt apvērtītam ar skaidru prātu. Ieviens normāls cilvēks ir nobijies pirms kāpītām uz skatuvi. Tas ir brieduma jaustāns – kākti galā ar bailem un emocijām. Ieviens to ar gadiem iemaksā, dažreiz toložas tikt ar to vinu galā labāk, cīnežīt slīktāk. Tas ir atkarīgs no galadakila, no tā, kā tā tajā konkrētajā dienā jūtēs, kā arī no daudziem citiem apstākļiem. Tās ir dzīļas psiholoģiskas pārdomas, ar kurām mēs vini saskarsimies.

Kā jūs rūpējaties par savu balstī? Kā cenušaties uzturēt to svalgu un elastīgu?

Man vienkārši ir jāzūmē serī labā fiziskajā formā, nedrīkst pārsprītēt ar alkoholu un ēdienu – tad viss ir kārtībā. Tu turies tik ilgi, cik ilgi tuvas tava kormēni.

Vai atceraties tu mīkdi savā dzīvē, kad sapratē – tagad esmu mākslinieks, tas ir manis aicinājums?

Kad man radīja iespēja nodarbīties gan ar dziedātāju, gan ar režiju, man pirmo reizi bija brīvības sajūta un es saprātē, ka esmu mākslinieks. Brīvība izpausēs ir joti vārīga, lai cilvēks sajostos kā mākslinieks. Prečējā gadījumā tu eikai domā, ka es mākslinieks, bet īstienībā neko neradī. Lai es sajūtos kā mākslinieks, man vaja- dīja sākt nodarbīties ar režiju. Kā dzie- dātājs jutus sātēj kā amatnieks, bet ne mākslinieks, jo dziedātānu nav radītānu. Tā ir Bērtiga spectrum – tev ir jākoncentrējas, ir jābūt fiziski un garīgi sagatavotam. Tev ir plāzina, ko dari, viss ir jālejķēdās no galvās. Tas ir treniņš, treniņš, treniņš. Tā nav māksla! Dziedātānu ir kā līklākā pa batutu un vingrošanā. Māksla ir saistīta ar iegūdrošanu, ar kaut kā jaunu radīšanu. Tu radi kaut ko tādu, kas nav eksistējis agrāk.

Mākslinieks ir tas, kuri komponē, reži- stē, glezno, raka, veido filmu. Tā ir iegūdrošana. Savukārt mūzikas instrumenta spēles, dzīgšana un dziedātānu man anglikāns futbolu, kas arī prasa prāta un kermeņa iesaistību. Nekad neesmu uzskatījis dziedātānu par mākslu.

Tas nezinām, ka režīja jums ir vītāli ne- pieciešama!

Ja jo režījā varu mākslinieciem izpaus- ties un tā sniedz brīvību. Dziedātānu un



■ Kontratenors Maxs Emanuelis Cencics lepojies ar spīdīgu diskogrāfiju – tājā ir gan vīga tematiskie saicīlumi, gan maz zināmu XVIII gadsimta operu ieklausījumi, kas top pēc mākslinieka iniciatīvai. Dziedātāja kompaktkārtā aīlā pārsilsta vīnais ar save reformējumu

IKVIENS, KURAM IR JĀUZSTĀJAS PUBLIKAS PRIEKŠĀ, IR NOBIJIES, JA VIEN VINŠ NAV NEPRĀTĪGS

koncerti man ir kā neētrs strīpītēs; es uz- kāpju uz skatuves, cilvēki mani uzmarīgi vēro, viņi kaut ko no manis gaida... Es labprāt uzstātos zālē, kaut ir pilnīga numura, lai publīka mani snerētu un tika klāstīts. Mūsdienas cilvēki vairāk klausīs ar acīm nekā ar astīm. Datums jūros ērāt, kad uzstājos izrāde, jo apainos, ka publīkai patīk klausīties, skatoties uz to, ko mēs darām uz skatuves, iemīesojoties dažādos tēlos.

Ja jūsu koncerti neiktu tumsā, mēs nerēdētu jūsu tērus. Jūs esat pazīstams ar savu ekstravagantu stilu.

No kuru tad interesē mans tērs koncertū?

Desmit gados esat iestudējis devīgas ierīces. Kas jūs sākotnēji pamudināja pēvēstīties režījai? Vai jums īkāta, ka neviens cīs šīs operas selektuēs un jūs varat tās interesanti pasniegt auditorijai?

Pirma opera, ko iestudēja, bija Johana Adolfi Hases Štrojīs Pērjavīrās mākslinieks ar Pjetru Metastazio libretu. Toraiz, pirms desmit gadiem, tas nosīka gluži nejaudi, jo nevarēja atrast nevienu režisoru, kurš būtu gatavs iestudēt to operu: «Ak, Šroj, Metastazio... Nē, naldies!» Visiem ir bijuši Metastazio sālētāji operu aria. Kā zināms, pēc Metastazio mōtīviem ir tapis Mozartu Tām ūžuļībā liberti. Hases Šrojovs daudzi nemaz nevēlas pīeskarties, un tad es teicu: «Pie vēnai! Es pati pamē- gīšu!» Es pārsteigīju, un šīs process man joti patīka – man tā bija atklājums. Kopā tā brīža gandete kārti gādu es iestudēju vienu operas izrādi.

2025. gada maijā jūs Latvijas Nacionālajā operā iestudēsiet Hendeja Flarija. Tas nezinām, ka režīja jums ir vītāli ne- pieciešama!

Ja jo režījā varu mākslinieciem izpaus- ties un tā sniedz brīvību. Dziedātānu un

longobāru žēniem. Šā inscenējuma pārīzīrādē notika 2025. gads Balteitas Baroka operas festivālā. Ar ko ir intere- sans šīs Hendēja dzībītē?

Flario, longobāru žēni un smilka baroka opera, jo tās pamatā ir patiesi stāsti. Šīs ir labiši vēsturiskos notikumos. Daudzām patīk Hendēja Jūlija Čēzars, Alcīns un Ariadnai, bet tie stāsti ir vāni izdomāti, vai dramaturģiski vāji. Flario ir politiska satīra par jakobītu Anglijā. Hendēla laikā Anglia piedzīvoja politisko krīzi: Sjuarti tika gāzti no troja, jo viņi bija katoļi, un kroni tika nolēnts atdot protestantismu no Hannoveres. Hendēja atbalstītā vieta bija gan letēkīgais politi- kis, par pirmo Anglijas premjēministru uzskaitītās Roberts Volpols, gan karali un karalienē. Politiski Flario labi iederēja sava loīka realitātē, un tēma bija liešiski iz- vēlēta: festivālā Flario bija viegli, jo mati bija tikai plāzla vēsture un nevajadzēja neko daudz pieformēt kārtā.

Kāds ir šīs ierādes vizuālais risinā- jums?

Mani iedvesmoja grieķu režisors Jorgs Lantins vēsturiskā satīriskā drāma Flario! The Foxwife (2010). Filmas un opēras stāsti ir paralēles. Filmas galvenā va- rone ir Stjuarts dinastijas pāveste karalienē Anna, kurai nav bēriņi. Pēc viņas nāves teciņi kļepī Hannoveres kūrīrstīs Dzībītē, tādējādi dibinot Hannoveres dinastiju. Uz skatuves iemīgāju ieburt Hemphirkontora pīle galsoinī, kostīmos domīnē pēķēta un melna krīsa, iemā- tons zīds, sarkanā un melega sants – kopa- mā vīss ir nedodzītāmīgs.

Kurus režisorus ievēkat par istiem māksliniekiem?

Kinorežiseuse Benz Lummeni, Piteru Geisenēju, Bernēdu Bertofci, Džānu Jē- moni un Sergiu Paradjanovi. Operā bri- rokīgus darbus rado Roberts Kāssens, es arī vīnu esmu strādājis, un tas bija liešķi. Dziedātāji vienā izrādē patēsi spēlē, kārta kustībālāk ne skatītam un izcīmē. Mācīķu tēlni pastātē varu izcezt arī De- bora Vorseri, Ikeru Keski un Klausu Gōtu. Val jūrs ir sāvs režīja stilis?

Man patīk radīt situācijas, kas ir vairāk kinematogrāfiskas un mazāk abstraktas. Savī interpretācijā kinocentējot uz varo- giem un mātīku, uz tu, kas personāliem ir sakāms, daudz manāk mērā – uz net- ārītēm signāliem un simboliem.

Bareta operas ir loti dažādas. Katrā ir rakstīta noteikti periodā, un katrā ir no-

teikts mērķis. Flario, longobāru žēniem ir politisks mērķis, un mums ir jā- saprot darba radīšanas konteksts. Ja mēs zinām kontekstu un vēsturi, mēs šo operu izmaksāsim daudz vairāk. Taču ir daudz XVIII gadsimta opera, kuras tika kompo- niētas gluži citi nolīķi. Pieņemām, Hen- deja Flariņš tā, Anglijas karalis/Ricardo pirms reālās festivāla iestādēs. Šajā operā ir repre- zentatīvais mērķis, un tas padara sarežģītu operas iestādīšanu.

XIX gadsimtā bija periodi, kad valdīja tematiskas tendences, lai runa ir par Prū- ri, jūs zināt, ka jūs gāda milis stāsti, kas beigās slīkti, un galvenā varone nosmīra lai runa ir par Vagneru, jūs zināt, ka jūs gāda skandīnāvu vai vīcas sīga. Baroka operā tā nav. Tieši, Nikolam Porporam 1735. gada sezonā bija divas operas – jū- gūgojās Aušūli un Poljēnu –, un tās ir kā diena pret nakti. Poljēns ir jautiņi un ku- misks darbs, tojā ir todomātī tēli. Operā ir daži sekšuāla rakstura joki, tājā ir gan smiekligas, gan tragiskas sīnas. Savukārt Iglūgojā Aušūli ir īsta diema, kuras sīlētu parādītām zo grieķu tragedijas. Porpoza sacerējīgi divas kardināli atšķīgas operas vienā sezonā! Vēlme radīt dažādus stāstus un Isti laikā pētīt dažādās situācijas un parādības višā mācīgībā XVIII gadsim- tā bija precīzam cīt nekā XIX gadsim- tā.

Jūs darbi vienmārī ir haroķīli spīgī – gan jūsu iestudētās ierādes, gan albumu vāki, uz kuriem esat rodzīgas dažādības, bieži vien neplērādātās un izai- cīcīlos teātrīnās. Jūs neesat minimālisti?

Neesmu gan.

Modēs mākslinieci Donatella Versačē

Ir teikusi: «Minimālistiem ir minimālās idejas. Minimālisti, tas ir savstarpēji salī- ti. Ja esu minimālists, tev pliekšēji sma- dzīeju tikai pādam rādojoma minimāli- umu, tāpēc es esmu maksimālisti.» Vai jūs vīgal pliekšāt?

Ha-ha-ha! Tas ir joti smiekligi. Es neva- ru komentēt vai analizēt savu stilu – es vienkārši tā jūtos. ■

MAKSSS EMANUELS CENCĪCS

Latvijas Nacionālajā teātrī 22.XI pilcat. 19. Biletes viļķīlu parādītās tiklā EUR 35–100

Informācija: cencic.com, bayreuthbaroque.de